

Antón Costas

El que el triomf de Trump revela

Què és el més urgent després del sorprenent triomf electoral de Donald Trump? Segons la meua opinió, no és provar d'endevinar les conseqüències econòmiques i polítiques de les hipotètiques decisions que adopti la nova administració nord-americana. Ja hi haurà temps, per això, a mesura que anem coneixent aquestes decisions. Ara l'urgent és provar de comprendre les causes del seu triomf i treure'n lliçons adequades. Especialment a Europa.

Suposo que, dimecres, a molts de vosaltres els va passar el mateix que a mi. La meua família i molts amics no van deixar d'enviar missatges des de primera hora. No podien entendre com un personatge intel·lectualment deshonest, misogin, racista, demagog, autoritari i feixista no hagués pagat cap preu polític per unes actituds menyspreables.

He de dir que a mi no em va sorprendre del tot. En un article publicat en aquesta mateixa secció després del referèndum britànic confessava el meu temor de nous Brexits, és a dir, altres intents de *sortir* d'un ordre econòmic i polític que molts ciutadans consideren lesiu per a les seves condicions de vida i per al seu futur. Un sistema que els abandona a la seva sort ("Els altres Brexits", 27/VII/2016).

Ja hi havia hagut alguns senyals en les eleccions que s'havien celebrat a Europa des de l'inici de la segona recessió el 2011, entre les quals, les catalanes. Però, sens dubte, el Brexit primer i ara el triomf de Trump són un senyal d'alarma màxima.

Per cert, el Brexit i les eleccions nord-americanes ens ensenyen que, quan els ciutadans s'enfronten a una decisió bipolar (sí o no; líder A o B), el resultat és més radical que en unes eleccions multipartit. A Europa tenim a la vista eleccions bipolars d'aquest tipus: el referèndum italià del 4 de desembre i les presidencials franceses de l'any pròxim.

Què cal fer? El risc és demonitzar Trump i no entendre què ha fet possible el seu triomf. Molts votants no han votat el personatge misogin, autoritari i racista, sinó el que parlava dels problemes que els preocupen, els atabalen i fan que se sentin abandonats. Encara que no hagués estat Trump, haurien votat un candidat antisistema, populista.

A. COSTAS, catedràtic d'Economia de la Universitat de Barcelona

Què ens deixa veure, llavors, el triomf de Trump? Que el malestar social existent en les nostres societats és molt més ampli, intens, durador i políticament perturbador del que pensàvem fins ara. Un malestar la causa del qual és, alhora, simple i complexa.

Simple, perquè la seva arrel està en la pèrdua d'ingressos que, des dels anys vuitanta –no només des de la crisi–, han experimentat les classes mitjanes i treballadores de les societats desenvolupades.

N'hi ha molts no han votat el personatge misogin, autoritari i racista, sinó el que parlava dels problemes que els preocupen

JORDI BARBA

Un recent informe del McKinsey Global Institute assenyalava que entre el 65% i el 70% de les llars dels països avançats han tingut una forta caiguda d'ingressos. I que si les coses no canvien, la caiguda continuarà en la pròxim dècada (*Poorer than their parents? Flat or falling incomes in advanced economies*, maig del 2016). La pobresa i la desigualtat augmentaran.

Complexa, perquè les motivacions són variades. Els mapes electorals del Brexit i dels votants de Trump mostren que no han estat únicament els que més han patit la caiguda de salaris i l'atur els que han votat aquestes opcions. També ho han fet molts pensionistes i persones benestants. Aquest suport ha estat més important a les zones que han patit més efectes de la desindustrialització i de la immigració associada a la globalització i al cosmopolitisme dogmàtic dominant des dels anys vuitanta. Per tant, hi ha arrels culturals darrere del Brexit i de Trump.

Però, en tot cas, la desigualtat és un fenomen de profundes conseqüències socials, polítiques i sistèmiques. Socials, perquè asseca la goma d'enganxar que tota societat necessita per funcionar harmoniosament. Polítiques, perquè fagocita el centre polític i la democràcia es polaritza, amb risc de fallida. I sistèmiques, perquè assassina el capitalisme inclusiu.

Tot i així, el pessimisme està sobrevalorat. No és probable que el cel ens caigui a sobre. Però, paradoxalment, els organismes internacionals –el G-20, l'FMI, l'OCDE– i la Comissió Europea són els que alimenten el pessimisme. Es mostren preocupats per la desigualtat creixent i els seus efectes polítics, però no fan res per reduir-ho. Ben al contrari, l'estimulen amb polítiques errònies, com l'austeritat. Mentrestant, els líders populistes ofereixen un contracte social que qüestiona la globalització i el cosmopolitisme i guanya suports.

Els asseguro que en el pensament econòmic produït en els últims anys hi ha propostes per fer front a aquesta situació. Propostes que, d'una banda, busquen mantenir un ordre econòmic obert i, d'altra, posar en marxa polítiques internes que afrontin el malestar social. Però el coneixement no és poder.

Cal acció des del centre polític.●

Pilar Rahola

Populisme

El pitjor enemic del pensament crític és l'autosuficiència. Res no és més eficaç per vacunar-se contra l'autocrítica que trobar un ximple útil per demonitzar, amb la ingènua convicció que el personatge aliè sempre és pitjor que el propi. Ho deia Oscar Wilde de forma bonica: "L'home no és mai sincer quan interpreta el seu propi personatge. Dóna-li una màscara i et dirà la veritat". I avui la màscara té la cara de Trump, útil d'allò més per sentir-nos complaguts i oblidar-nos de les nostres misèries.

Per descomptat, Trump ho posa fàcil, especialment aquest Trump histriònic, llenguarut i radical que va guanyar les eleccions. I de moment, si continua col·locant tipus com l'infecte Stephen Bannon, continuarà semblant-se més a la caricatura del candidat que a una imatge presidencial. Però la qüestió no és què significa Trump a Amèrica, sinó el retrat precís que ens retorna als europeus, tan plens de trumpisme per totes les costures i alhora tan convençuts de la nostra superioritat ètica. Europa sempre va ser aquell continent amb un doble complex respecte als EUA: un inequívoc complex de superioritat –aquells tipus amb botes, incultes i que no troben un país al mapa– i un

Som més 'polite' que Trump, sense murs ni expulsions, només convertint la Mediterrània en un fossat

amagat però intens complex d'inferioritat, no endebades sempre cridem els ianquis perquè ens salvin el culet.

Tanmateix, el que diu Trump és tan insòlit a Europa? Vegem, el tipus assegura que expulsarà tres milions d'il·legals, encara que caldria recordar que Obama no ho deia però va fer el mateix. Malament, doncs, però què fem aquí? Tenim una Mediterrània amb milers de morts a l'any, tots ells "emigrants il·legals" que no expulsem, senzillament, perquè els deixem morir a les portes. Gent que lluita per escapar de la fam i la desesperació i que no comptem perquè hem decidit que no existeixen. Això sí, ho fem més *polite* que Trump, sense murs ni expulsions, només convertint la Mediterrània en un gran fossat que engoleix les nostres tragèdies. I si anem més enllà, no sé què diu Trump dels refugiats –segur que una cosa pessimista–, però sé perfectament què fa Europa: condemnar tres milions d'éssers desesperats a viure sense futur, tutelats per una Turquia que està en mans d'un tirà. Ni a Trump se li ocorrera una maldat tan gran. I anem sumant...

Per exemple, no tinc cap dubte que el populisme és –com vaig dir en una entrevista a *La Nación* de l'Argentina– cosí germà del feixisme, i Trump és un populista de manual. Emperò, podem retreure-ho des d'Europa?

Vegem, Marine Le Pen a França, Àustria feta un quadre, els nazis en el Parlament grec, Putin *putinant* per arreu, els anglesos anant-se'n, Bulgària amb un trencat, Hongria amb un altre, populismes a l'esquerra, creixent, i entre tots, el gihadisme triomfant als nostres barris europeus. Però, mentre tinguem Trump per escandalitzar-nos, serem feliços. És el que fa la mirada bòrnia, que mai no mira a prop.●

Jordi Llavina

El guardià de les trufes

Manllevo el títol d'aquí sobre de la primera novel·la de Fèlix Edo, jove escriptor de Vilafranca (els Ports), que publica Barcino. Relata l'experiència d'un pròfug de la guerra, Leovigild Tena, masover del mas perdut de Forès, dins el terme de Benassal. Els avatars del desertor, però, no ocupen tantes pàgines com l'existència que menen els seus supervivents (l'avi de la casa, els oncles, la viuda i el fill orfe). Plantejada així, en la síntesi empobridora de l'argument, aquesta podria semblar una novel·la més sobre la Guerra Civil, un assumpte que continua fent vessar tanta tinta com, en el seu moment, va fer vessar tràgicament tanta sang.

El guardià de les trufes es divideix en quatre parts, corresponents a les quatre

estacions, més una addenda, en què el nen dels primers capítols –un fill que no ha conegut son pare– s'ha fet vell, i ara, en un recer per fer un mos en la seva recerca anual de tòfones, enraona amb el seu propi fill. El progenitor fa veure a son fill que aquest ja és més gran que no ho era el seu pare quan va voler escapar de la guerra i del món. I llavors el protagonista deixa caure la sentència que, a parer meu, resumeix l'esperit del llibre: "El nostre món ha desaparegut sense adonar-nos-en". En l'inici, l'autor ja havia dedicat la novel·la als seus pares, "que provenen, literalment, d'un altre món".

I aquí hi ha un dels grans atractius de l'obra: que ens fa conèixer aqueix món desaparegut, el dels masos disseminats, plantats al bell mig de la naturalesa. Que ens fa present una realitat revessa i in-

grata, tan sovint, i bella i autèntica, alhora. Fèlix Edo, ni que sigui pel relat familiar, ha viscut intensament aquell món d'ahir, i ara ens el transmet amb una prosa bellíssima, carregada de paraules que fan sentir i que tenen un gust picant. La seva narració, contrapuntada de descripcions de la vida rural (la sega, la verema, la matança del porc), va *construint* un admirable territori literari ("el paisatge que calma i no clama"). Pertot hi formigueja una infinitat d'animals, la major part d'ells, salvatges: senglars, gats cervals, corbs o caderneres que cria el nen, àligues, raboses, culleretes i gripaus... I quina presència que hi té la gent d'abans, reüllant-nos des del text; homes i dones que, com diu la citació inicial de Josep Pla, tot ho menjaven amb pa, senyal "de vida antiga"!●